

שהענבים נטמאים מהגת, אחרי תחילת דריכתם [והיא המכשרתם לקבלת טומאה, שהיין היוצא בתחילת הדריכה "מכשיר" את הענבים לקבל טומאה. כידוע, שאין שום מאכל מקבל טומאה עד שיבלל תחילה באחד משבעה משקים, ואחד מהם הוא יין, המכשיר את המאכלים לקבל טומאה] —

ונמצא שהישראל המסייעו — הוא עצמו גורם לטמאות פירות ארץ ישראל.

בכל זאת, מתיר התנא של משנתנו, הואיל והפירות כבר נטמאו בתחילת דריכת הגוי, נמצא שהישראל אינו מוסיף כלום בטומאתם.

אבל לא בוצרין עמו, אסור לישראל להשכיר נה-ב עצמו להגוי לבצור [כריתת ענבים] עמו. לפי שהגוי יתנם בגתו הטמאה, לצורך דריכתן, וכאשר ידרכם ייטמאו, ונמצא שהישראל גורם טומאה לפירות ארץ ישראל.

כלומר: אם כבר דרכם הגוי במקצת, כבר נטמאו, ואין הישראל מוסיף כלום על טומאתם, ואילו כל זמן שלא הודרכו, ואינם טמאים כיון שעדיין לא הוכשרו לקבל טומאה, ועתה יטמאם הגוי בגרמתו של פועלו הישראל, נמצא שהישראל גרם טומאה לפירות ארץ ישראל.

במה דברים אמורים? לדרוך עם גוי, שלא נצטווה על איסור גרימת טומאה לפירות

כאשר ירד לבור, אם נגע בהם הגוי⁽⁹⁹⁾, מה שבבור — אסור, והשאר מותר, אפילו לשתותו.

בעקבות סברתו של התנא של משנתנו שאינו נעשה יין נסך עד שירד לבור, מתחדשת עוד הלכה:

דורכין, מותר לישראל להשכיר עצמו בדריכת ענבים עם העובד כוכבים בגת, כיון שעדיין אינו יין נסך האסור בהנאה, ועדיין מותר אפילו בשתייה.

ואילו אם היינו סוברים שהיין אסור במגע הגוי עוד בעודו בגת טרם ירדתו לבור, היה אסור לדרוך עם הגוי, מפני שנמצא שהישראל לוקח שכר על איסורי הנאה, ונהנה מן יין האסור בהנאה.

וכן אין לאסור לדרוך עם הגוי, מטעם שהישראל "מסייע ידי עוברי עבירה", שיש איסור לטמאות פירות ארץ ישראל, כמו שיבאר.

מפני שאין הגוי עובר עבירה כשיטמאם, כי הגוים לא נצטוו לשמור על פירות ארץ ישראל בטהרתם, והגוי המטמאם אינו עובר עבירה.

ולכאורה, היה לנו עוד טעם לאסור:

מפני שהגת של הגוי טמאה היא, ונמצא

כן אינו יין, אלא "ואינו" עושה יין נסך עד שירד לבור, ולא בדרכו לבור.

99. כן פירש רש"י. ועיין בתוס' המוכיחים את דברי רש"י מהסוגיא.

"לוקחים גת בעוטה מן העובד כוכבים — אף על פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח". והטעם, מפני שבהיותו בתפוח עדיין אינו יין.

וממשיכה המשנה: ולא רק שבתפוח אינו יין, אלא אף אחרי שזב מן התפוח בדרכו לבור, גם

ארץ ישראל, אבל ישראל שהוא עושה פירותיו בטומאה, ועובר עבירה הוא, היות ונצטווה על כך, הילכך: לא דורכין ולא בוצרין עמו, אסור להשכיר עצמו לסייעו בדריכת ענבים, וכל שכן בבצירתם.

מפני שגתו טמאה היא, ונמצא, שהפועל — מסייע את ידי עוברי עבירה, כי הענבים ייטמאו בדריכתם כשירטבו מהיין המכשירם לקבל טומאה.

אלא, פורשין מהן, כדי שלא ירגיל לעשות כן⁽¹⁰⁰⁾.

אבל, מוליכין עמו, מותר לסייעו, לישראל העושה פירותיו בטומאה, בהולכת הביות, ריקניות, לגת, ומביאין עמו חביות מלאות מן הגת, הואיל וכבר נטמאו בגת, מותר לתת את היין בחביות טמאות.

וכן, נחתום שהוא עושה עיסותיו בטומאה, ומטמאה בכליו הטמאים — לא לשין ולא עורכין [גלגול בצק] עמו, מפני שאסור לסייע ידי עוברי עבירה, וכל מעשה עריכה זו בעבירה, אבל מוליכין עמו פת לפלטר,

האופה את הפת⁽¹⁰¹⁾.

גמרא

אמר רב הונא: יין, כיון שהתחיל להמשך, במדרון הגת, מצד העליון לצד התחתון, עושה יין נפק, לפני כניסתו לבור.

ומקשינן: תנן שנינו במשנתנו: לוקחים גת בעוטה מן העובד כוכבים, ואף על פי שננטל בידו ונתן [גירסת הב"ח: שננטל בידו ונתן] לתפוח, מפני שאינו נקרא יין עד כניסתו לבור.

וקשה על רב הונא, האומר, שהוא נקרא יין במשיכתו בהיותו בגת?

ומתרצינן: אמר רב הונא: משנתנו מדברת בגת פקוקה, שפקקו הצינור שדרכו יורד היין לבור, והגת מלאה בענבים, ולא התחיל היין להימשך מן הגת לבור ולא זו ממקומו, ובמקום שנסחט שם נשאר⁽¹⁰²⁾.

לפיכך, סוברת משנתנו שאינו נקרא יין, כיון

לעשות כן לעתיד. ר"ן על הרי"ף ומהרש"א [עמוד א ד"ה דורכין].

101. כן פירש רש"י. והתוס' חולקים על פירושו, וסוברים, שאסור לסייעו להוליכה לתנור, מפני שהוא סוף מעשה הלישה והעריכה — אלא, מפרשים התוס', שמותר להוליך עמו אחרי אפייתה ל"פלטר", והוא נחתום קטן הקונה פתות מהרבה נחתומים.

102. כן כתב רש"י.

ולשיטתו, אף אם הגת פקוקה, אלא שהתחיל

אבל הרשב"ם סובר, שאף אם הגוי לא נגע, מכל מקום, נאסר היין שבבור, מחמת "כחו" של הגוי, מעת שדרכם. ובכל זאת נאסר רק היין שבבור, ולא שבגת — למרות שגם הוא נמשך מ"כחו" של הגוי — הואיל ואינו קרוי יין.

100. כן מפרש רש"י.

וביתר ביאור: אף שהישראל כבר טימאם בתחילת הדריכה, ונמצא שהמסייעו אינו מוסיף בטומאה כלום —

מכל מקום, אסור לסייעו באותו מעשה, הואיל ורואה שיש מסייעים בידו, ירגיל עצמו

שאינו נמשך. ואילו כשהצינור אינו פקוק והיין זב מן הגת לבור — נקרא יין עוד טרם כניסתו לבור, כדעת רב הונא.

ומקשינן: **תא שמע**, המשך דברי המשנה: **ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור**, משמע, שהיין אכן נמשך מן הגת והוא בדרכו אל הבור, ובכל זאת אינו נקרא יין מה שנמשך בהיותו בגת, אלא מה שירד לבור.

וקשה על רב הונא?

ומתריצין: **הכא נמי**, גם דברי המשנה אלו, מדובר **בגת פקוקה ומלאה**, ולכן אינו עושה יין נסך, כיון שלא נמשך —

ולפי אוקימתא זו, פירוש המשנה כך הוא: ואינו עושה יין נסך, כיון שהיא פקוקה, עד שיטול את הפקק ויתחיל היין לירד, ומתחילת ירידתו והמשכתו — נקרא יין, ואז נעשה יין נסך אפילו מה שבגת, כדברי רב הונא.

וכל זמן שלא נטל את הפקק מותר לקנות את הגת מן הגוי.

ומקשינן: **תא שמע**, המשך דברי המשנה: **ירד לבור — מה שבבור אסור, והשאר מותר**.

וסיפא זו, ודאי מדברת ביין הנמשך מהגת

לבור, שהרי נאמר בה "ירד לבור", ובכל זאת אסרה המשנה רק את מה שבבור, ולא הנמשך בגת. וקשה על רב הונא?

ומתריצין: **אמר רב הונא: לא קשיא, כאן במשנה ראשונה, כאן במשנה אחרונה**.

אכן, המשנה סוברת שהיין הנמשך בגת אינו נעשה יין נסך אף כשאינה פקוקה, ולא כדברי רב הונא —

ומכל מקום, אין מן המשנה קושיא על רב הונא —

כיון שמשנה זו "משנה ראשונה" היא, היינו, שבתחילה סבר כן התנא. ושוב חזר בו, והיא הנקראת "משנה אחרונה" (103) —

ומשנה אחרונה סוברת שהיין הנמשך בגת נעשה יין נסך.

ורב הונא אמר דבריו כדעת "משנה אחרונה".

דתניא הגמרא מביאה ברייתא, ונאמר בה שהתנא חזר בו: **בראשונה היו חכמים אומרים: בד"ד** [הוא ראשי תיבות של הלכות: **בוצרין, דורכין, ודורכין**] והם שלושת ההלכות של משנתינו:

א. **אין בוצרין עם העובד כוכבים בגת,**

והראשונים מאריכים מאוד בפירוש שיטות רש"י ותוס', ויש במחלוקת זו נפקא מינה הילכתית בבתי הגת שהשתמשו בהם בימיהם.

103. מדברי המהרש"א [נו ב] משמע שהוא תנא אחד, אלא שחזר בו ממשנתו.

היין לימשך בתוך הגת, כגון שפינה את הענבים הדורכים לצדדים — היין שבגת אסור, לדעת רב הונא.

ורבינו תם [מובא בתוס'] חולק, וסובר שהיין בגת מותר בכל אופן, כיון שהצינור שבו יוצא היין מן הגת — פקוק. ולפירושו. משיכת היין היא: יציאתו מן הגת.

כמבואר במשנתינו. וכן עם ישראל העושה פירותיו בטומאה, מפני שאסור לגרום טומאה לפירות חולין שבארץ ישראל, והבצירה היא גרם טומאה, מפני שייטמא בגת הטמאה.

ב. ואין דורכין עם ישראל שעושה פירותיו בטומאה, ואף שכבר נטמא בדריכת הישראל העבריין, ונמצא שאינו גורם טומאה⁽¹⁰⁴⁾, מכל מקום, אסור, מפני שאסור לפייע ידי עוברי עבירה, כדי שלא ירגיל בכך.

ג. אבל דורכים עם העובד כוכבים בגת, מפני שאין כאן גרימת טומאה, היות וכבר נטמא בדריכת הגוי. ואין כאן איסור "מסייע ידי עוברי עבירה", מפני שהגוי אינו עבריין בטמאות פירות ארץ ישראל, שהרי לא נצטווה על כך —

ומבאר הגמרא: אלא מאי, נאסור משום שאסור להשתכר [שין שמאלית] מאיסורי הנאה —

אין כאן איסור. ולא היישינן לדברי רב הונא הסובר שהוא נעשה יין נסך בעודו בגת — אלא, אינו נעשה יין עד שירד לבור, כמבואר.

ממשיכה הברייתא:

וחזרו, בהם חכמים לומר: דב"ד [גירסת הב"ח: דב"ב, והם סימני הלכות: דורכין בוצרין ובוצרין] —

ומקצת שלושת ההלכות המשנה אחרונה הם בהיפוך ממשנה ראשונה.

ביאור: במשנה אחרונה סובר התנא: היין נעשה נסך בגת, לפני ירידתו לבור כדברי רב הונא.

ועוד סובר: מותר לגרום טומאה לפירות חולין של ארץ ישראל.

במה דברים אמורים? בפירות גוים שאינו עתיד להפריש מהן תרומה, אבל לפירות של ישראל שהם טבולים לתרומה, כלומר: שהם "טבל" האסור באכילה עד הפרשת תרומותיהם — לפירות אלו אסור לגרום טומאה.

ונלמד ממה שנאמר [במדבר יח] "ואני הנה נתתי לכם משמרת תרומותי", ודרשינן: התרומה צריכה שמירה מפני הטומאה. וממה שנאמר בלשון רבים "תרומותי" דרשינן: לרבות שמירה אף לפירות שהם עדיין טבל, ועתיד להפריש מהם תרומה — לכן אסור לטמאותן⁽¹⁰⁵⁾.

לפיכך:

א. אין דורכין עם העובד כוכבים בגת.

104. מבואר על פי התוס'.

105. כן כתב רש"י.

אבל בתוס' מובא פירוש אחר בשם רש"י: לדעת משנה אחרונה, מותר לגרום טומאה לחולין, ולכן מותר לבצור עם הגוי — ואף עם

ישראל מותר לבצור, בתנאי שהוא "חבר" היודע להזהר ויאכלם בימי טומאתו.

ומה שאסרה הברייתא לבצור עם ישראל, מדובר, בישראל רשע עובר עבירה, וישתה את היין שנטמא בימי טהרתו ויעבור על איסור חמור, הלכך: אסור לסייעו.

משום שהישראל משתכר מאיסורי הנאה, שהיין נעשה נסך בעת היותו בגת, לפני ירידתו לבור.

ומבאר הגמרא: **משום דברי רב הונא**, הסובר כן.

א-11 וממשיכה הברייתא: ב. **ואין בוצרין עם ישראל שעושה פירותיו בטומאה**, מפני שגורם טומאה לפירות הטבולין לתרומה, כמבואר.

וכל שכן שאין דורכין עמו, הואיל ודריכתן בגת טמאה — מטמאתן, נמצא שאינו "גורם" בלבד, אלא "מסייע" ממש בידי עובר עבירה.

ג. **אבל בוצרין עם העובד כוכבים בגת**, כיון שעדיין אינו יין להיקרא נסך, וכן אינו אסור מטעם "גורם טומאה", מפני ש**מותר לגרום טומאה לפירות חולין שבארץ ישראל**, כיון שהגוי פטור מלהפריש תרומה מפירותיו, ופירותיו אינם טבולים לתרומה.

שנינו במשנתנו: **ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור**.

הגמרא מביאה משנה במסכת מעשרות, ונאמר בה שאף כשהיין נמצא בבור, עדיין אינו נקרא יין עד ש"יקפה". והוא, שהחרצנים והם חלקי הענבים שלא נסתנו היטב במסנת [הנקרא "גרגתוניי"] לפני כניסתם לבור — צפים למעלה על היין⁽¹⁰⁶⁾. כלומר, כל זמן המשכת היין לבור מתערבים החרצנים והיין שבבור, מחמת זרימת היין. וכשהוא נח מזרימתו, עולים החרצנים על

פני הבור.

[מותר לאכול מפירות טבל אכילת עראי, כל זמן שלא נגמרו מלאכתן. ולכל פרי ופרי יש לו גמר מלאכה בפני עצמו, לפי ענינו. המשנה במסכת מעשרות דנה, מהו גמר מלאכת היין].

ומקשינן: **והתניא** [גירסא אחרת: **והתנן**] הלא שנינו: מאימתי הוי גמר מלאכה לענין הלכות מעשרות? **יין משיקפה**, אחרי כניסתו לבור.

ומתריצין: **אמר רבא: לא קשיא**, איננה סתירת משניות, אלא מחלוקת תנאים — **הא**, המשנה במסכת מעשרות, משנת רבי **עקיבא** היא, **והא** משנתנו, משנת רבנן היא —

דתנן [גירסא אחרת: **דתניא**] שנינו בברייתא: יין הוי גמרו למעשר **משירד לבור**, אלו הן דברי חכמים, ואילו רבי **עקיבא אומר: משיקפה**. הרי שנחלקו בכך רבי עקיבא וחכמים.

איבעיא להו, הסתפקו בני הישיבה: קיפוי זה שאמר רבי עקיבא — **קיפוי דבור** הוא, כמבואר, **או קיפוי דחבית**, אחרי שמכניס היין לחביות, עדיין נשאר בו מקצת חרצנים והן צפין על פני החבית —

והגמרא מסתפקת, שיתכן ורבי עקיבא סובר שרק בקיפוי זה המאוחר מאוד בתהליך ייצור היין — נקרא עליו שם יין.

ופשטינן: **תא שמע: דתניא** [גירסא אחרת:

106. כן פירש רש"י.

והראב"ד מפרש: כשהשמרים יורדים למטה והיין עולה למעלה.

ורבינו חננאל מפרש: הסרת הקצף מעל היין.